

कोरोना भाईरस (COVID १९) का कारण भएको बन्दाबन्दी तथा निशेधज्ञाका कारण कुखुराको मासु र अण्डा उत्पादन बजारीकरणमा भएका भएका समस्याहरू र समाधानका उपायहरू सम्बन्धि बैठकको प्रतिवेदन

कोरोना भाईरस (COVID 19) का कारण भएको बन्दाबन्दी तथा निशेधज्ञाका कारण कृषि तथा पशुपन्छीजन्य उत्पादन तथा बजारीकरणमा भएका समस्याहरूको समाधानको लागि राष्ट्रिय किसान आयोगले सम्बन्धित सरोकारवालाहरूसंग छलफल गर्ने क्रममा मिति २०७८/०२/२१ शुक्रवारका दिन कोरोना भाईरस (COVID 19) का कारण भएको बन्दाबन्दी तथा निशेधज्ञाका कारण कुखुराको मासु र अण्डा उत्पादन बजारीकरणमा भएका समस्याहरू र समाधानका उपायहरू विषयमा भर्चुअल बैठक तथा छलफल कार्यक्रम राष्ट्रिय किसान आयोगका अध्यक्ष डा. प्रेम प्रसाद दंगालज्यूको अध्यक्षतामा संचालन गरिएको थियो ।

यस कार्यक्रममा राष्ट्रिय किसान आयोगका अध्यक्षज्यू, सदस्यज्यूहरू, सदस्य सचिव लगायत सचिवालयका कर्मचारीहरूको उपस्थिति रहेको थियो । सरोकारवाला निकायहरूको रूपमा कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालयका निमित्त सचिव (पशुपन्छी विकास तर्फ) डा श्री विमल कुमार निर्मल, पशुसेवा विभागका उपमहानिर्देशक, डा. नम्रता सिंह, उपमहानिर्देशक, पशुसेवा विभाग, डा. चन्द्र ढकाल, वरिष्ठ पशु विकास अधिकृत, डा. शितल काजी श्रेष्ठ, अध्यक्ष, नेपाल भेटेनरी एसोसिएसन, गुण चन्द्र बिष्ट, अध्यक्ष, नेपाल पोल्ट्री महासंघ, गणेश बहादुर कुँवर, अखिल नेपाल कुखुरा पालक किसान संघ, बाबुराम अधिकारी राष्ट्रिय व्यवसायीक कृषि तथा पशुपालक किसान महासंघ नेपाल, रिता बस्ताकोटी महासचिव राष्ट्रिय कृषक समूह महासंघ, उद्धव अधिकारी, खाद्यका लागि कृषि अभियान, देवेन्द्र कंडेल, व्यावसायीक कुखुरापालक कृषक, कैलाली, डा.अशेष भट्टराई, पोल्ट्री व्यावसायी, विवेक भट्ट, केन्द्रीय सचिव, नेपाल ह्याचरी उद्योग संघ, राजेन्द्र लामिछाने अध्यक्ष, नेपाल कुखुरा व्यवसायी मन्च, चितवन, किरण आचार्य, अध्यक्ष, एसोसियशन अफ नेपाली एगकल्चरल जर्लीलिष्ट लगायत पत्रकार तथा संचारकर्मीहरू उपस्थित हुनुभएको थियो । उक्त छलफल कार्यक्रममा सरोकारवालाहरूले विभिन्न सल्लाह एवं सुझावहरू राख्नु भएको थियो ।

- बैठकको सुरुमा बन्दाबन्दी तथा निशेधज्ञाका कारण कुखुराको मासु र अण्डा उत्पादन बजारीकरणमा भएका समस्याहरू र पशु सेवा विभागले गरेका पहलहरूको बारेमा पशुसेवा विभागका सूचना अधिकारी, वरिष्ठ पशुविकास अधिकृत, डा.चन्द्र ढकालले प्रस्तुतिकरण गर्नु भएको थियो ।
- कोभिड सुरु भए पश्चात विभागका जिम्मेवार प्राविधिक कर्मचारीहरू पनि कोभिडको विरामी भएको हुनाले प्रभावकारी कार्यहरू संचालन गर्न र सेवा प्रभावमा कठीनाई भएको थियो ।
- यस अवधिमा २/३ स्थानमा वर्ड फ्लुको आउट ब्रेक भयो र यसलाई नियन्त्रण गर्नको लागि आपतकालिन बैठक बसी रोग नियन्त्रण गर्न सफल भएको । र हाल पनि नियमित रूपमा पोष्ट सर्भेलेन्स भई रहेको छ । पछिल्लो पटक फेरी रानीखेत रोगको प्रभाव देखा परेको छ र यस रोगको संक्रमणलाई नियन्त्रण गर्नको लागि पशुसेवा विभाग, नेपाल भेटेरीनरी एसोसियशन र नीजि क्षेत्रको सहकार्यतामा अध्ययन टोलीले कार्य गरि रहेको छ ।
- कोभिडबाट श्रृजित पशुपन्छीजन्य पदार्थ/वस्तुहरूको उत्पादन र आपूर्ती व्यवस्थापन तथा सहज बजारीकरणको लागि उद्योगी व्यावसायीहरूको सुझाव र पृष्ठपोषण सहितका नीतिगत सुधारका लागि कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालयमा पहलको लागि अनुरोध भएको छ ।
- नीतिगत व्यवस्थाको लागि आगामी आ.व.को नीति तथा कार्यक्रममा केही विषयहरू समावेश भएता पनि बजेटमा यथेष्ट मात्रामा सम्वोधन भएको छैन ।
- पशुसेवा विभागको उपमहानिर्देशक डा. नम्रता सिंहले आयात निर्यातको अनुगमन कार्यविधि अनुसार विभागले कार्य गरिरहेको छ । १२ बुँदलाई सरोकारको पृष्ठपोषण लिएर कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालयमा पठाउने । दानालाई नै केन्द्रित गरेर मकै र भट्टमासको उत्पादनको लागि आगामी आ. व. को अभियानमुखी कार्यक्रममा समावेश भएको छ ।

- नेपाल भेटेनरी एसोसियशनका अध्यक्ष डा. शितलकाजी श्रेष्ठले गत वर्ष अति आवश्यक सेवामा नसमेटिएको भेटेनरी सेवालार्ई हाल आकस्मिक सेवाको रूपमा रहेको छ र २४ घण्टा सेवा संचालनमा छ ।
- रात्रीमा मात्र (राति ९ बजे देखि विहान ९ बजे सम्म) ढुवानी गर्न पाउने व्यवस्थाले अफठारो परेको छ ।
- पशुपालक तथा पन्छीपालक कृषक र व्यावसायिहरूलाई प्राविधिक सेवा दिनको लागि टोल फ्री नम्बर संचालन गर्न लागिएको छ ।
- रानीखेत रोगको संक्रमणबाट कुखुरापालक कृषकहरू धेरै मारमा परेका छन । र यस वर्ष अझै धेरै जटिलता थपिएको छ । राज्यका सम्बन्धित निकायले यस विषयमा थप अध्ययन गर्नको लागि तथा राज्यको प्रतिवद्धता जाहेर हुनु पर्ने आवश्यकता भएको छ । यस विषयमा हालेमालो र सहकार्य गर्न नेपाल भेटेनरी एसोसियशन र नीजि क्षेत्र पनि तयार रहेका छन ।
- नेपाल पोल्ट्री महासंघका अध्यक्ष श्री गुणचन्द्र बिष्टले सबैभन्दा पहिले किसानको परिभाषा र किसानको वर्गीकरण गर्नु पन्यो र सोही अनुसार नीति कार्यक्रम संचालन गरिनु पर्ने । व्यवसायिकरण, यान्त्रिकरणका कुरा गरिन्छ तर नीति बनाउदा जिविकोपार्जनको मात्र कार्यक्रम बन्ने गरेको छ । कृषि क्षेत्रको बजेट ज्यादै न्यून रहेको छ । राष्ट्रिय योजना आयोग र अर्थ मन्त्रालयले कृषि क्षेत्रलाई प्राथमिकता राखि श्रोत र साधनको बाँडफाँड गर्नु पर्दछ ।
- कुखुरापालन, दानाको व्यवस्थापन कृषक /व्यवसायी आफैले गर्न सक्दछन तर मासु र अण्डाको बजारीकरणको लागि राज्यका निकायले सहजिकरण गरिदिनु पर्दछ ।
- कुखुरामा हाल देखिएको रानीखेतको संक्रमणलाई न्यूकरण गर्नको लागि खास पहल गर्नु पर्दछ र यसको लागि कुखुरा विकास समितिको बैठक नियमित बस्नु पर्ने र समाधान गर्नको लागि पहल गर्नु पर्दछ ।
- अखिल नेपाल कुखुरा पालक किसान संघका अध्यक्ष गणेश बहादुर कुँवरले कुखुरा पालक कृषक तथा व्यावसायीलाई यातायातको समस्या भएको छ । रातिको समयमा मात्र सवारी साधन गुड्न पाउने भएको हुनाले समाग्री लिएर जान पाउने तर फर्कन नपाउने प्रहरीले सवारी साधनलाई रोक्ने भएको हुनाले दाना तथा कुखुरा बोकेका सवारी साधनलाई निर्वाध चलन दिनु पर्दछ ।
- उच्च प्रविधि र यान्त्रिकरणमा आधारित भएर संचालन भएका ठूला तथा व्यवसायिक फार्महरूको कारण कुखुरा पालक साना कृषकहरू मारमा परेका छन् र विस्तापित हुने अवस्थामा पुगेका छन । यस अवस्थामा प्रभावकारी रूपमा कार्यक्रम र साना कृषकहरूलाई कसरी संरक्षण गर्न सकिन्छ भन्नेमा सरकारको ध्यान जान जरुरी छ । कुखुरापालक साना किसानहरूको लागि राहतको कार्यक्रम ल्याएर संरक्षण गर्न र विस्थपित हुनबाट जोगाउन जरुरी रहेको छ । लागत मूल्य भन्दा कम मूल्यमा मासु तथा अण्डा बिक्रि गर्न कृषक वाध्य भएका छन ।
- कुखुरापालक कृषकको लागि सरल र सहूलियत कर्जा, प्रभावकारी विमा र क्षतिपूर्तीको कार्यक्रम ल्याउन जरुरी रहेको छ ।
- राष्ट्रिय व्यवसायीक कृषि तथा पशुपालक किसान महासंघ नेपालका अध्यक्ष बाबुराम अधिकारीले ठूला व्यावसायिक कुखुरापालकहरूको कारण साना किसानहरू समस्या परेको छ । ठूला व्यावसायिले दाना, अण्डा र कुखुराको बजार नियन्त्रण गरेको हुनाले साना किसान तथा सहकारीको लागि कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालय, पशुसेवा विभागले साना किसानलाई संरक्षण गर्ने नीतिगत व्यवस्था गर्नु पर्ने । चल्लाको मूल्य निर्धारण गरिनु पर्ने ।
- पोल्ट्री व्यावसायी डा. अशेष भट्टराईले कोभिड शुरु भए पश्चात करिब २ महिना ह्याचरीबाट चल्ला बिक्रि भएन, दानाको अभावमा किसानहरूले कुखुरा गाड्नु पर्ने अवस्था भयो । दानाको आपूर्ती गर्नको लागि प्रशासनबाट पनि सहजीकरण नभएको । २ वर्ष अगाडी सोयाको भन्सार महशुल १ प्रतिशत थियो गत वर्ष ५ प्रतिशत र अहिले ९ प्रतिशत भएकोछ र

मकैको गत वर्ष १ प्रतिशत थियो यस वर्ष ५ प्रतिशत भएको छ जसले गर्दा दानाको मूल्यमा धेरै बढेको छ । त्यसैले गर्दा दानाको कच्चा पदार्थ आयातमा भन्सार महशुलमा छुटको व्यवस्था भएमा दाना सस्तो पर्ने र कुखुरापालक किसानहरू लाभान्वित हुने थिए ।

- नेपाल ह्याचरी उद्योग संघ केन्द्रीय सचिव, विवेक भट्टले गत वर्ष पनि कोभिडको कारण र शित भण्डारको अभावले गर्दा कुखुराको मासु नष्ट गरिएको थियो । बजेटमा भनेका कुरा कार्यान्वयन होस । किसानहरूले मंहगोमा दाना तथा कुखुराको चल्ला खरिद गरेर कुखुरा पालन गरेको अवस्थामा कोभिडको कारण मासु विक्री नभएको शित भण्डारको व्यवस्था गर्नु पर्ने । दाना उत्पादनको लागी आयात हुने कच्चा पदार्थमा भन्सार महशुल कम गर्न वा छुट गर्नको लागी पहल गर्नु पर्ने, कृषि सुधार शुल्कको रूपमा उठाएको रकम कहाँ जान्छ ? सरकारले कृषि सुधार शुल्क मकै र भट्टमास उत्पादन गर्ने किसानलाई सहयोग हुनु पर्ने हो तर कहाँ कसरी खर्च भएको छ । वेरोजगारहरू विदेशिएका छन तर यहाँ कामदार पाईदैन । नेपालमा उत्पादन भएको मकै र भट्टमास र विदेशबाट आयात भएको तथ्याङ्कमा मेल खाएको देखिदैन ।
- नेपाल कुखुरा व्यवसायी मन्च, चितवन, अध्यक्ष, राजेन्द्र लामिछानेले बजेट भाषणमा नपरेको कुराहरूलाई कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालयमा १२ बुदे पत्र पठाएको त्यसको कार्यान्वयन होस । गत वर्ष भन्दा यस वर्ष केही सहज भएता पनि कुखुराको दाना तथा चल्ला ढुवानीमा समस्या रहेको छ । दानाको कच्चा पदार्थमा भन्सार महशुल छुट हुनु पर्दछ ।
- कुखुरा व्यवसायी मन्च चितवनका कार्यकारी अधिकृत शिव प्रसाद वरालले कोभिडको कारण भएको निशेधज्ञाको कारण जिल्ला प्रशासन कार्यालयले खुल्ला गरेको २/३ घण्टाको समय पर्याप्त भएको छैन र मासु तथा अण्डा सहज रूपमा उपभोक्ताम समक्ष पुर्‍याउन सकिएको छैन । यसको समाधानको लागी गृह मन्त्रालयले सबै जिल्ला प्रशासन कार्यालयहरूलाई पोल्ट्री संग सम्बन्धी सवारी साधानलाई निर्वाध संचालन हुन दिनको लागी व्यवस्था गरि दिनु पर्दछ ।
- राष्ट्रिय कृषक समूह महासंघ महासचिव रिता बस्ताकोटीले कृषकहरूले सधैँ दुध पोखे, कुखुरा गाड्ने गर्ने समस्या कहिले समाधान हुने हो । साना कृषकहरूलाई संरक्षण गर्नको लागी राज्यको ध्यान जानु आवश्यक रहेको छ । राज्यको बजेट र कार्यक्रमको उचित कार्यान्वयन हुनु पर्दछ ।
- खाद्यका लागी कृषि अभियान उद्भव अधिकारीले डिलरमा आधारित भएर कुखुरापालन भएको छ । केही समस्या भए पनि दाना उद्योगी, चल्ला उत्पादक तथा मासु व्यावसायी घाटामा छैनन होला यदि घाटामा छन भने त किसान नै छन । कुखुरा पालक किसानको आम्दानी सुनिश्चित गरिनु पर्दछ र साना किसानको लागि संरक्षण गर्नु पर्दछ ।
- काठमाण्डौबाट धनगढी सम्म कुखुराको पेरेन्ट पुर्‍याउन को लागी १८/२० घण्टा लाग्छ यसको लागी आवश्यक पहल गर्नु पर्नेछ ।
- कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालयका निमित्त सचिव (पशुपन्छी विकास तर्फ) डा. विमल कुमार निर्मलले सहभागीहरूले उठाउनुभएको जिज्ञाशामा प्रतिक्रिया दिदै आवश्यक सहकार्य गर्ने प्रतिवद्धता जनाउनु भयो ।
- अन्यमा राष्ट्रिय किसान आयोगका अध्यक्ष डा. प्रेम प्रसाद दंगालज्यूबाट छलफलमा उठेका विषय वस्तुमा प्रकाश पाउँछलफलको समापन गर्नु भएको थियो ।